

da bude svijet sa svim svojim grubostima prekrrio sve svojom prljavštinom, zabludama, i kad budu strasti već u punom jeku!

Istina je, da dijete — prvopričesnik neće lako razlikovati savršeno i nesavršeno pokajanje, smrtni i mali grijeh, ali će, i te kako, shvatiti da je svaki grijeh nešto strašno u očima Božjim, da je nedostojno čovjeka. Da je uvreda Boga. Da je najveća nesreća za čovjeka. To se najlakše postigne, ako se svaki grijeh zorno prikaže kao rana na razapetom Kristu. Suze će izazvati u očima pripravnika za prvu pričest, ako si mu zaista živo, iz uvjerenja govorio o stradanju Kristovu, o njegovim ranama, o njegovom probodenom Srcu.

Dirljivo je promatrati malenu djecu, kako sa strahopoštovanjem čekaju na red kod ispovjedaonice. Ali tko može zaboraviti onaj blaženi pogled i nasmješak djeteta kad se vraća iz ispovjedaonice. U njegovim očima je zapaljeno novo svjetlo — odsjev ljepote i radosti u toj malenoj bezazlenoj duši. Tko ima pravo oduzeti Božjem miljeniku tu radost, tu ljepotu? Pa i za cijenu »najnaprednijih teorija«?!

Ako je bio pravi duhovni »kriminal« braniti djeci dolazak k Isusu u ranoj svetoj pričesti, tako je »kriminal« i oduzeti prvopričesnicima prvu svetu ispovijed — prije prve svete pričesti, prije nego im duša zaglibi u pokvarenosti i smrtnim grijesima!

Alojz Turk

NOVI NEDJELJNI LEKCIONAR

Donosimo opis i glavne značajke novog nedjeljnog i blagdanskog lekcionara koji će — nadamo se — na pokusnu upotrebu biti već u Došašću dopušten i u našim krajevima. Cilj je ovog izlaganja da se pripremimo kako bi novi nedjeljni lekcionar imao što veću korist u produbljenju i istinskom življenju naše vjere u Krista Gospodina.

Od proglašenja Uredbe o svetom bogoslužju, 4. prosinca 1963, kršćanski je puk učinio značajan napor da se obilnije i djelotvornije susretne u liturgijskom slavlju sa svetopisamskim tekstovima. Kod nas je tome mnogo pomoglo i izdavanje cjelovitog teksta Biblije u izdanju »Stvarnosti« i »Hrvatskog književnog društva svetog Ćirila i Metoda«, zatim brojni

napisi o Bibliji, posebno bilten »Upoznajmo Bibliju« i članci u Svescima »Kršćanska sadašnjost«. U posljednje vrijeme i naša Biskupska konferencija odobrila je Lekcionar za radne dane. U Zadarskoj smo nadbiskupiji izdali posebni lekcionar, koji se nešto razlikuje od službenog, a koji je Vijeće odobrilo za upotrebu. U njemu se nalaze smjernice kako pristupati Božjoj riječi. Zatim smo na nekoliko rekolekcija, u pastoralnom dijelu, govorili o Bibliji, svakog mjeseca preko mjesečne rekolekcije za svećenike organiziramo »Bogoslužje riječi«, a grupa svećenika u Zadru svakog tjedna zajednički prema propovijedi na temelju biblijskih tekstova. Zbog toga namjesto tradicionalnih »propovijedi« u obliku »govora« i moralizatorskih pouka homilaja postaje susret s navještenom Božjom riječi koju tumači, posadašnjuje i »situiru« u život određene zajednice. Biskupske konferencije u svijetu su se pobrinule — a to je u posljednje vrijeme učinila i naša BK — za različite privremene lekcionare za pogreb, ženidbu i potvrdu, pa tako zajednica kršćanska, osim lekcionara u tjednu, ima i u drugim zgodama mogućnost obilnijega i raznovrsnijeg susreta s Riječju Života.

Sada se nalazimo na pragu novog razdoblja u povijesti rimske liturgije. Vijeće za provedbu Uredbe o sv. bogoslužju već je izradilo nedjeljni lekcionar koji će se, po prilici već u Došašću ove godine, dati na pokusnu upotrebu za sve zemlje, a već je dat na pokus Francuskoj i zemljama francuskoga jezičnog područja. Budući da se zajednica kršćana u najvećem broju okuplja upravo nedjeljom, uvođenje novog lekcionara tim je značajnije i pruža mnogo više mogućnosti susreta s Božjom Riječi za veliki dio naših kršćana. Međutim, potrebno je da se za to pripremimo kako nedjeljni lekcionar ne bi bio tek uvođenje nečega »novoga«, nego kako bi »obilnije, raznovrsnije i prikladnije čitanje Svetoga Pisma« (Uredba, br. 35) bilo prigoda da zajednica vjernika dublje proživljava svoju vjeru i susret s Kristom koji je središte Pisma. Zbog toga ćemo ovdje kratko iznijeti potrebe kojima odgovara novi lekcionar i kriterij prema kojima je sastavljen. U tu svrhu bit će potrebno da pogledamo koju važnost II Vatikanski sabor daje navještenju Riječi u liturgiji i dosadašnji rad Vijeća u provođenju smjernica Sabora na tom polju. Zatim ćemo analizirati nedjeljni lekcionar i načela po kojima je izrađen te donijeti prikaz reformirane liturgijske godine.

Pokusna upotreba lekcionara u tjednu i nedjeljnog lekcionara trebala bi biti i našem narodu prigoda da dade svoj doprinos u radu čitave Crkve, a ne samo da očekujemo gotove recepte izvana. To se može ostvariti jedino poznavanjem, uočavanjem i zauzetošću za Božju riječ i za pastoralne prilike u našim krajevima.

I. BOŽJA RIJEČ I LITURGIJA

Mnogi kršćani s kojima se susrećemo žale se da ne shvaćaju Bibliju i da ne znaju kako je čitati. Zbog nedostataka biblijske kulture stran im je rječnik, mentalitet i književna vrsta Svetoga pisma, pa se zato ne mogu susresti niti s biblijskom porukom, koja je za kršćane — a i za sve ljude dobre volje — poruka spasenja i života. Ta zbunjenost pred Biblijom osjeća se i u svećeničkim redovima. Za vrijeme teološkog studija profesori SP govorili su o teorijama nadahnuća, o kanonicitetu Biblije, o kritici teksta te dali poseban uvod u pojedine knjige. Sve je to bilo postavljeno više apologetski: obrana od protestantskih naučavanja ili nastojanja da se opovrgne prividna proturječnost samoga teksta ili da se tekst uskladi s dostignućima znanosti. Sve je to bilo tako jednostrano, da današnji prosječni svećenik osjeća velike praznine u svojoj biblijskoj naobrazbi. Jedva da se današnji svećenik za vrijeme svoga školovanja susreo s ozbiljnijom egzegezom i proučavanjem velikih biblijskih tema. I današnji sistem predavanja Biblije traži obnovu te mnogo sustavniji i ozbiljniji pristup Riječi. Sve je to uvjetovalo da danas još postoji nepovjerenje napose prema čitanju Staroga zavjeta i prema njegovu načina izražavanja. Tako ćemo i danas naći kršćana koji s nepovjerenjem gledaju čitanje cjelovitog teksta Biblije. Istina, uvijek se govorilo pa i danas da je Biblija Božja riječ, i to čitava Biblija, u svim svojim dijelovima. Govori se da je sva Biblija Duhom nadahnutu. U praksi, međutim, ne pristupa joj se tako, ne vidi se dovoljno u njoj dah Života, ne pristupa joj se kao knjizi Duhom nadahnutoj i prožetom silom koja može preobražavati život pojedinca i zajednice. I teško netko od nas može iskreno u sebi reći ono što je napisao Jeremija prorok: »Kad mi dođoše riječi tvoje, ja sam ih gutao: riječi tvoje ushitiše i obradovaše srce moje« (Jer 15, 16); ili iskreno priznati ono što nam je napisano u poslanici Hebrejima: »Uistinu je živa i djelotvorna riječ Božja. Onaje oštija od svakog dvosjeklog mača i pro-

dire do nastavljajanja duše i duha, zglobova i moždine, i može suditi nakane i misli srdaca» (Hebr 4, 12). Kažem, ne možemo iskreno to za sebe reći iako se svom dušom borimo za ortodoksiju tih riječi. Ortopraksija je međutim drugačija: to ne pokreće naš život, to nas ne sili da »gutamo« Riječ tako da ona »djeluje u vjernicima« (1 Sol 2, 13) i da postaje za nas »sila Božja« (Rim 1, 16; 1 Kor 1, 18) za spasenje (usp. 1 Kor 1, 21; 9, 22; 10, 33; 15, 2; 2 Kor 2, 15; Ef 1, 13; 1 Sol 2, 16).

Biblijski pokret posljednjih vremena mnogo je pridonio da ozbiljnije pristupimo Riječi života. Taj pristup Bibliji dao je zamaha ne samo liturgijskom i ekumenskom pokretu, nego i samom produbljenju kršćanskog života. U tom smislu držimo da je izdavanje Biblije i njezina prisutnost u našem narodu događaj od neprocjenjive vrijednosti, upravo povijesni događaj koji može imati dalekosežne posljedice za kršćanski život u našem narodu i za sveopći napredak našega društva.

II Vatikanski sabor potiče na daljni napredak u ozbiljnijem pristupu Bibliji. Način kako se izražava Sabor govori nam da se Crkva, doduše, nikad nije iznevjerila Riječi Božjoj, da je uvijek imala pred očima ideal, ali kojemu nije uvijek davala dovoljno važnosti. Tako u Dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi čitamo: »Crkva je uvijek častila božanska Pisma slično kao i samo Gospodinovo Tijelo, budući da — osobito u liturgiji — ne prestaje uzimati i pružati vjernicima kruh života tako sa stola riječ Božje kako sa stola Tijela Kristova... U svetim knjigama, naime, Otac nebeski s velikom ljubavi dolazi u susret svojim sinovima i s njima razgovara. Tolika je, naime, sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga u Crkvi, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnoga života. Stoga za Sveto Pismo izvrsno vrijede riječi: Živa je uistinu Božja riječ i djelotvorna (Hebr 4, 12) koja ima moć da gradi i daje svima baštinu među posvećenima (Dj 20, 32; usp. 1 Sol 2, 13) (Br. 21).

Posebno je mjesto Biblije u liturgiji. Tu je njezina uloga nezamjenjiva. Stoga se ne može uopće govoriti o obnovi liturgije, a i kršćanskog života, ako se Bibliji, napose u liturgiji čitanjem i tumačenjem, ne daje prvenstveno mjesto. Uredba o sv. bogoslužju ističe: »U liturgijskoj službi ima najveću važnost SP. Iz njega se, naime, uzimaju čitanja i tumače u homiliji; iz njega se pjevaju psalmi; njegovim su nadahnućem i poticajem nastale molitve, i liturgijske pjesme; od njega čini

i znakovi primaju svoje značenje. Stoga za obnovu, napredak i prilagođavanje svete liturgije treba njegovati onaj ugodan i živi osjećaj Svetog pisma o kojemu svjedoči časno predaja istočnih i zapadnih otaca« (Br. 24).

I odgojna vrijednost liturgije u prvom se redu zasniva na Bibliji. »U liturgiji Bog govori svojem puku, a Krist još i sada naviješta evanđelje« (Br. 33).

Biblija tumači većinu liturgijskih obreda i simbola te pokazuje i ostvaruje pravi susret čovjeka s Bogom. Ona riječju i događajima tumači što se »sada i ovdje« ostvaruje. Zbog toga, da bi se jasnije istaklo jedinstvo riječi i sakramentalnih čina, Sabor određuje da se u liturgijskom slavlju — u bogoslužju riječi, u euharistiji i drugim sakramentima — »obnovi obilnije, raznovrsnije i prikladnije čitanje Svetog pisma« (Br. 35). Životnost susreta Boga i čovjeka u povijesti spasenja uvijek ostaje aktualna. Siromaštvo u izboru biblijskih tekstova i susretu s njima podržava siromaštvo istinskog susreta čovjeka i Boga, zajednice i Boga u sadašnjem povijesnom trenutku. Zbog toga Uredba naglašava želju i potrebu da bi »vjernici svjesno, pobožno i djelatno učestvovali u svetom činu« kako bi ih »riječ Božja oblikovala«. Ona ističe: »Kako bi se vjernicima spremila bogatija hrana Božje riječi, neka se obilatije otvori biblijska riznica, tako da se kroz utvrđeni broj godina puku čitaju važniji dijelovi Svetog pisma« (Uredba br. 51). Ta želja Sabora vodila je Savjet u izradi novoga lekcionara.

Na taj način kršćanski puk, napose kod slavljenja euharistije, može se djelotvornije susresti s izvornom porukom spasenja. Upravo uvođenje obilnijeg i raznovrsnijeg čitanja Biblije u liturgiji stavlja nas pred probleme. Osjećamo da nismo zato dovoljno pripravljeni. Međutim, namjesto da pred tim otvaranjem riznice Božje riječi stojimo obeshrabreni, potrebno je nešto učiniti kako bi kršćanski puk istinski živio Riječ Života. Osobno čitanje i proučavanje najbolja je priprava za to. Uostalom, to je želja II Vatikanskog Sabora, izražena u Dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi. Mi smo skloni čekati detaljne propise i direktive od svojih biskupa, njihovo zalaganje i preuzimanje inicijative na tom polju. Međutim, to je previše što očekujemo. Bez osobne inicijative svećenika, teoloških škola i pastoralnih vijeća biskupi ne mogu uočiti sve naše probleme. Suradnja i dijalog, zalaganje i traženje — uvijek nam moraju biti na pameti. Tada će i Riječ u liturgiji postati tumač i djelotvorni znak našega spasenja.

II PRIPRAVNI RADOVI

1. Zajednički rad čitave Crkve

Vijeće za provedbu Uredbe nastoji koordinirati i pomagati sva nastojanja oko liturgijske reforme u duhu Sabora. To je jedno od najaktivnijih postkoncilskih tijela. Rad na obnovi liturgije Vijeće ne obavlja samo, nego traži mišljenje drugih kompetentnih osoba. Nakon petogodišnjeg rada u sprovođenju liturgijske obnove, Vijeće je posebnu brigu posvetilo upravo nastojanju da se dade pravo mjesto u liturgiji riječi Božjoj. Plod toga je lekcionar, ili bolje, različiti lekcionari koji su već dati na pokus i koje su mnoge BK prihvatile i provode u svojim zemljama. Najprije se predviđalo da vrijeme pokušne upotrebe budu 3 godine, a zatim se prešlo na 6 ili 9 godina kako bi konačno redakcija bila što dotjeranija. Međutim, već sada se vidi da je skoro nemoguće da se stvore tako čvrsta načela koja bi mogla trajno ostati, kao što je to bilo prije Sabora.

Ritam suvremenog svijeta zahtijeva veću elastičnost i mogućnost prilagođavanja nego je to bio slučaj prije. Zbog toga i odredbe Vijeća nisu krute i nemaju namjeru da budu zauvijek ustaljene. Svoj rad na obnovi liturgije Vijeće je već početkom 1964. godine raspodijelilo na različite komisije od kojih je ustanovljena jedna komisija za pripremu lekcionara: Coetus XI »De lectionibus in Missa«. Radom na lekcionaru najprije su započeli liturgičari. Proučili su biblijske perikope u starim i novim zbirkama različitih obreda Istoka i Zapada te su odredili neke čvrste točke koje treba poštivati i ukazali na varijante koje je dobro zadržati. Vijeće je prema smjernicama Sabora (Uredba br. 23) htjelo sačuvati zdnavu predaju ujedno otvoriti put novim potrebama vremena. Bez sumnje da takav put ima veliku prednost jer se mogu dobro iskoristiti i upotrijebiti stara iskustva. Međutim, možda je za današnje vrijeme potrebniji put koji će početi od konkretne situacije, od sadašnjih potreba. Zadatak stručnjaka za biblijska pitanja bio je da odrede odnos između Staroga i Novog zavjeta, da izaberu najznačajnije odlomke te procijene mogućnost skraćivanja kojeg biblijskog teksta itd. Pastoralni svećenici su dali svoj doprinos tome da se čitanja prilagode mentalitetu i potrebama današnjeg kršćanstva. Na temelju toga rada Savjet je pripremio privremeni popis čitanja za nedjelje, blagdane i svetačke dane koji je 1967. godine poslan Biskupskim konferencijama, zatim učesnicima Biskupske sinode i ra-

zličitim specijalistima (njima 800) s područja egzegeze, liturgike, kateheze i pastorala kao i velikom broju župnika. Više od polovice zapitanih poslalo je svoje odgovore. Nakon toga napravio se novi plan. Za savjet su upitani i članovi Biskupske sinode na zasjedanju u listopadu 1967. Vijeće je bilo u dvojbi da li da se uvede i treće čitanje u nedjelje i blagdane. Budući da je mišljenje na Sinodi bilo dosta podvojeno, Vijeće je za vrijeme pokusne upotrebe lekcionara dalo na slobodu da se uzmu dva ili tri čitanja.

2. Jedan ili više lekcionara?

Uz jedinstveni lekcionar za čitavu Crkvu, predviđaju se i posebni lekcionari koji će biti prilagođeni određenim prilikama i posebnim zajednicama. Neke BK, pa i naša, već su odobrile upotrebu nekih takvih lekcionara (votivne mise BDM, mise za potvrdu, ženidbu, pogreb, mise za djecu i omladinu). Opći lekcionar sadrži tri lekcionara: *n e d j e l j n i*, *z a r a d n e d a n e* i *s v e t a č k i*.

a) Nedjeljni lekcionar osim čitanja za nedjelje sadrži i čitanja za velike blagdane kao što su Božić, Bogojavljenje, Sveti četvrtak i petak, Uskrsnu noć, Uzašašće, Tijelovo i Srce Isusovo. Mi ćemo analizirati jedino lekcionar za nedjelje.

b) Dnevni lekcionar (ili Čitanja u radne dane) neovisan je od nedjeljnoga i nadopunjuje ga. U njemu su čitanja »neprekinuta« ili »polu-prekinuta« ili je izbor u skladu s liturgijskim vremenom (npr. od 17—24. prosinca). Većina zemalja ga već upotrebljava ad experimentum. Postaje dva tipa. Jedan su priredili njemački, a drugi francuski stručnjaci. U Francuskoj će sadašnji lekcionar za dane u tjednu ostati još na snazi jer žele dati prednost pripremanju i redakciji nedjeljnog lekcionara koji je bez sumnje pastoralno važniji.

c) Svetački lekcionar donosi čitanja za dane svetaca. Broj svetačkih blagdana je sveden na najmanju mjeru prema izričitoj želji Uredbe (br. 111). Taj lekcionar sadrži blagdane 1. i 2. reda te spomene 3. reda. Jedino blagdani 1. i 2. reda, koji slave neko Gospodinovo otajstvo, imaju prednost pred nedjeljom. Takvi su: Bezgrešno začće, Prikazanje u hramu, sv. Josip, sv. Ivan Krstitelj, Sv. Petar i Pavao, Preobraženje Gospodinovo, Uznesenje BDM, Uzvišenje križa, Svi sveti, Posvećenje bazilike Spasiteljeve u Lateranu, svi blagdani mjesnih zaštitnika i posvećenje mjesnih crkava. Ostali blagdani

2. reda (njih dvadesetak) uglavnom su blagdani BDM, apostola i evanđelista. Čitanja spomena 3. reda prekidaju »lectio continua« ukoliko izričito govore o svecu ili otajstvu koje se slavi. Dodat će se i nekoliko zajedničkih misa za blagdane mjesnih svetaca.

Tim trima lekcionarima dodat će se izbor čitanja za različite mise koje se slave u posebnim prilikama ili za određene zajednice (usp. Uredba br. 38).

— Votivne mise (dvanaestak) Gospodinove ili svetaca koje se mogu služiti prigodom različitih kongresa ili hodočašća.

— Mise za različite obrede (dvanaestak), kao npr. prigodom potvrde, ženidbe, ređenja, pogreba, itd.

— Mise za različite prigode (dvadesetak), kao za mir, jedinstvo, itd.

Taj ogroman posao je tek započeo. Vijeće će nastojati uvažiti sve primjedbe koje će doći nakon eksperimentiranja u pojedinim narodima. Međutim, suvremeni pastoral se treba prilagoditi uvijek novim prilikama. Zato se već govori o izradbi različitih vrsta lekcionara: tematskih ili katehetskih za djecu i omladinu za vrijeme praznika: »bazični« lekcionar, raspoređen prema životnim okolnostima odraslih; »polulekcionar«, određen za župe koje ga budu htjele upotrebljavati, itd. Iz svega toga plana se vidi kako Vijeće želi pomoći stvarnim potrebama suvremenoga pastora i dati široke mogućnosti u izboru biblijskih čitanja.

Već smo istakli kako se Savjet vodi načelom da se sačuva zdrava predaja. To je veoma dobro načelo. Međutim, rad u budućnosti morat će biti više prilagođen različitim socijalnim sredinama. Izbor tekstova Biblije za određenu zajednicu trebao bi biti prilagođen stvarnim životnim zahtjevima te zajednice. Primjer novoga francuskog katekizma za djecu, koji je uređen za različite socijalne sredine, prilagođen mentalitetu i okolnostima života, najbolji je putokaz kojim bi trebalo ići i u izboru čitanja za Mise. Svakako, drugačiji su problemi seljačke sredine od problema gradske. Jedni su problemi dekristijaniziranog, a drugi kristijaniziranog sela. Sve je to nemoguće staviti u okvire. I samo Vijeće davanjem više mogućnosti, u stvari, uočava složenost toga pitanja. Uvijek će ostati zadatak na pojedinoj Biskupskoj konferenciji da znade određene lekcionare prilagoditi svojim sredinama. A za to se u budućnosti traži više koordinacije između pastira, teologa i laika, sociologa i psihologa. Tom zahtjevu suvremenog pasto-

rala moći će se odgovoriti jedino zajedničkim radom, u duhu dijaloga i zajedničke zauzetosti za stvar Krista, zajedničkim odgovornim i zauzetim radom i vjernošću Duhu.

III NAČELA NEDJELJNOG LEKCIONARA

Struktura nedjeljnog lektionara temelji se na trinarnoj shemi. Uređen je za tri godine, a svake nedjelje i blagdane dolaze tri čitanja. Nastojalo se da izbor bude što je moguće raznovrsniji. Donekle je izmijenjena i struktura liturgijske godine.

1. Ciklus od tri godine

Oslanjajući se na br. 51. Uredbe »da se kroz utvrđeni broj godina puku čitaju važniji dijelovi Svetog pisma«. Stručnjaci su se odlučili za nedjeljni lektionar na tri godine. Taj je ciklus od tri godine jedna cjelina, te se može reći da se radi o jednom ciklusu raspoređenom na tri godine. Zbog toga neće se smjeti ispuštati niti okretati godine. Tri godine ciklusa naznačene su slovima A, B, C. Godina C je uvijek djeljiva sa brojem tri. Tako npr. godina 1971. je C, godina 1970. prema tome B, a 1969. A. Svaka liturgijska godina započinje došašćem, stoga npr. godina B koja je 1970, započinje studenim 1969. Osnova po kojem se razlikuje svaka godina u ciklusu jest evanđelje. Godine A čita se Matej, godine B Marko, a godine C Luka. Budući da je tekst Marka kratak, nadopunjuje se čitanjem iz Ivana. Neki važniji odlomci Ivanova evanđelja, kao što je Proslov, Isusov govor poslije Posljednje večere, Muka i neki drugi odlomci, čitaju se svake godine.

Veliki blagdani kao Božić, Bogojavljenje, Sveti četvrtak i petak, Uskrs, Duhovi i svi blagdani svetaca svake godine imaju ista čitanja ili su ista samo dva prva čitanja (Sveta obitelj, Isusovo krštenje, Nedjelja Muke, Uskrsna noć, Uzašašće, Srce Isusovo) ili je isto samo evanđelje (npr. 2. uskrsna nedjelja). Lekcionar za dane u tjednu uređen je samo za ciklus od jedne godine, osim prvog čitanja u vrijeme »per annum« (poslije Bogojavljenja i Duhova) gdje je ciklus od dvije godine.

2. Tri čitanja

Mise u nedjelje i blagdane imaju tri čitanja: prvo iz SZ (u uskrsno vrijeme zamjenjuje se čitanjem iz Djela apostolskih), drugo čitanje iz poslanica (ili iz Otkrivenja) i treće čitanje.

tanje iz evanđelja. Time se obnavlja stara predaja Istočnih crkava, pa i rimske Crkve. U 4. st. u Antiohiju su bila npr. 4 čitanja: Zakon i proroci (kao u sinagogi) te poslanice i evanđelje. Jakobiti u zapadnoj Siriji čitaju do 6 čitanja od kojih tri iz SZ. U aramenskoj, galikanskoj, mozarabijskoj i ambrozijanskoj liturgiji imamo 3 čitanja. Vjerojatno je tako bilo i u Rimu do 4. st. Ostatak više čitanja u Rimskoj liturgiji imamo npr. u kvatrene dane.

Nastojalo se čitati bilo tematski bilo time što se neprekidno čita ista knjiga Svetoga pisma. Tematska povezanost nastoji čitanja usredotočiti na određenu temu. Neprekinuto čitanje ima izvor u liturgiji kada se čitala knjiga za knjigom tako da su se izabirali najznačajniji odlomci bez nastojanja da među čitanjima bude neka logička ili tematska veza. U novom izboru nedjeljnog lekcionara nije se uzelo isključivo ni jedno ni drugo načelo. Za velike blagdane i za posebno liturgijsko vrijeme (korizma, uskrsno, božićno) čitanja se odnose na misterij koji se slavi ili na značajku toga vremena. U vrijeme »per annum« (preko godine) čitanje je polu-neprekinuto. Homilija se ne mora odnositi na oba čitanja. U nekim slučajevima to je i nemoguće.

Čitanje iz SZ uvijek je u vezi s evanđeljem koga to čitanje ili pripravlja ili omogućuje da se bolje shvati. U velike blagdane i u posebno liturgijsko vrijeme povezano je i s poslanicom. U vrijeme preko godine poslanica i evanđelje su uglavnom neovisni a u drugo vrijeme povezani. Nastojalo se da čitanja susljednjih nedjelja budu kako tako povezana i to radi pedagoških razloga. Tako se čitanja u došašću odnose na Gospodinov dolazak, a čitanja u korizmenim nedjeljama iz SZ daju presjek kroz pet osnovnih etapa povijesti spasenja.

U razdoblju eksperimentiranja moći će se jedno od dva prva čitanja ispustiti. Vijeće preporuča da se po mogućnosti čitaju sva tri čitanja koja svojom dužinom ne prelaze prijašnja dva čitanja. Ne bi se smjelo izostaviti čitanja iz SZ pod izlikom da ih vjernici ne razumiju. Ona osvjetljuje domašaj evanđelja i bliža su shvaćanja prosječnog čovjeka nego i poslanice koje imaju više doktrinalni značaj. Ukoliko bi se izostavilo koje čitanje, svećenik se mora držati nekih kriterija. Tako npr. ne bi se smjela prekidati ona čitanja koja su povezana, kao čitanje poslanice Efežanima (od 15—21. nedjelje preko godine) ili pet čitanja iz SZ u korizmi.

3. Kratkoća čitanja

Nastojalo se da prva dva čitanja budu uvijek kratka te ne obuhvaćaju više od 5—6 redaka. Zbog toga se koji put iz teksta dosta izostavljalo samo da bi se sačuvala kratkoća i povezanost. Evandjelja su uglavnom duža. Neka će se moći i skratiti (npr. uskrsnuće Lazara ili razgovor sa Samarijankom koja se čitaju u 4. i 5. korizmenoj nedjelji) ili neki govori (kao Mt 13 na 15. i 17. nedjelju preko godine A; tri usporedbe o milosrđu Lk 15 koje se čita u 24. nedjelju preko godine C).

4. Responzorijalni psalam i Aleluja

Nakon prvog čitanja uvijek dolazi responzorijalni psalam popraćen pripjevom kojim zajednica izražava svoje prihvatanje Riječi koju je čula. Iza drugog čitanja dolazi pjevanje Aleluja s nekim biblijskim retkom. Rijetko je taj redak uzet iz psalama i uvijek je usmjeren na evandjelje. Da bi se olakšalo razumijevanje, a i izvođenje, teži se stihovi slobodnije mogu prevesti. Međutim, kako sve zajednice nisu u stanju izvoditi svake nedjelje drugi pripjev, osobito ako se pjeva, u lekcionaru je donesen i zajednički pripjev za sve korizmene nedjelje i drugi pripjev za uskrsne nedjelje.

5. Bogat izbor biblijskih tekstova

Sastavljači lekcionara su se trudili da pruže što je moguće bogatiji izbor biblijskih tekstova te tako pomognu produbljenju vjere i kršćanskog života. Zbog toga su izbjegnuti, napose u evandelju, dubleti. Ista zgodna o kojoj izvještavaju sinoptici u svakoj se godini donosi jedino onda ako se radi o vrlo važnom predmetu (tako npr. Isusova kušnja, preobraženje). Time je omogućeno da se dobije cjelovit pregled Biblije, a u tri godine se čitaju gotovo sva evandjelja. Nastojalo se sačuvati vlastitu strukturu svakom evandelisti. Zbog toga su bila neminovna i neka ponavljanja. Iz SZ su uzeti tekstovi koji prikazuju osnovne crte povijesti spasenja. Od poslanica prednost imaju parenetski dijelovi nad doktrinalnima. Većina perikopa iz dosadašnjeg lekcionara je ostala, osim što su koji put premješteni u druge nedjelje, ili prebačeni u radne dane. Isto tako čitanja velikih blagdana ostala su ista. Dodani su im samo odlomci iz SZ. Lekcionar u radne dane i Brevijar donose tekstove koji se ne nalaze u nedjeljnom lekcionaru.

6. Liturgijska godina

Vrlo su male promjene u kalendaru liturgijske godine. Uskrs nije točno određen u stalni dan kako su neki željeli. Većina promjena u stvari je obnova kalendara rimske liturgije 5. i 6. stoljeća.

Ukinute su nedjelje Pedesetnica, Šezdesetnica i Sedamdesetnica kako bi se korizmi dalo obilježje četrdesetnice. Ukinuto je i vrijeme muke. Današnja Cvjetnica (2. nedjelja Muke) ostala je kao jedina nedjelja Muke jer se na njoj čita izvještaj o Kristovoj mucu. 1. nedjelja Muke postala je 5. korizmena nedjelja. Točno je provedena i uskrsna pedesetnica. Uskrsno vrijeme završava blagdanom Duhova, a ne proteže se još jedan tjedan kao prije. Bivše nedjelje poslije uskrsa zovu se sada uskrsne nedjelje sve do 7. uskrsne nedjelje poslije Uzašašća.

Neke su promjene i u ciklusu Božića i Bogojavljenja. Blagdan Svete obitelji je premješten na nedjelju u božićnoj osmini. Na Novu godinu je stavljen stari blagdan »Svete Marije, Majke Božje« koji se slavio u Rimu u drugoj polovici 6. stoljeća i prvoj polovici 7. stoljeća. Kristovo krštenje se spominje u nedjelju poslije Bogojavljenja, a ne osmi dan kao dosada.

Najveća je novost u uvođenju vremena »preko godine« (per annum) koje sadrži 34 nedjelje, označene brojevima 2-34 (1. nedjelje se slavi Kristovo krštenje). Više se neće govoriti o nedjeljama poslije Bogojavljenja i poslije Duhova, nego će se zvati »obične nedjelje« ili »nedjelje preko godine«. Formulari tih 34 nedjelja upotrebljavaju se za nedjelje između Bogojavljenja i 1. korizmene nedjelje čiji broj varira iz godine u godinu. 34. nedjelja uvijek završava proslavom Krista, Kralja svemira (ukinut je blagdan Krista Kralja u listopadu). Nedjelja Presvetog Trojstva je kao i dosada prva poslije Duhova. Blagdanima Duhova i Presvetog Trojstva daje se također redni broj u spisu nedjelja »preko godine«. Svake godine se prema tome ispuštaju dva ili tri formulara »običnih nedjelja«. Poradi nefunkcionalnosti ukinute su i kvatre. Biskupska konferencija svake zemlje može odrediti prosne dane u vrijeme žetve i sjetve.

IV PREGLED LITURGIJSKE GODINE

Razlikujemo odsada »posebno liturgijsko vrijeme« i vrijeme »preko godine«.

1. Posebno liturgijsko vrijeme

a) Došašće

Evandjelje četiriju adventskih nedjelja svake se godine razlikuje, ali rade o istim temama: Kristov povratak i naše iščekivanje (1.); obraćenje koje propovijeda Ivan Krstitelj i svjedočanstvo koje daje za Mesiju (2. i 3.); utjelovljenje s posebnim naglaskom na Marijino djevičansko materinstvo i vjeru u Spasitelja (4. Godina A — navještenje Josipu; Godina B. navještenje Mariji; Godina C pohođenje). Čitanja iz SZ su proročki navještaji prvoga ili drugoga Kristovog dolaska iz Izaije (ili iz drugih proroka). Poslanice su izabrane u skladu s temama toga doba: dva Gospodinova dolaska, iščekivanje i bdjenje, obraćenje, radost i mir).

b) Božić — Bogojavljenje

Badnji dan ima formular samo za jednu misu i to večernju. Zbog toga će se redovito izostaviti. Kao i dosada ostaju tri božićne mise. Svaki se formular može uzeti u bilo koji sat dana. Dodana su tri čitanja iz Izaije. Bogojavljenje ima dosadnašnja dva čitanja kojima je dodano čitanje iz poslanice Efežanima. Blagdan Bogojavljenja će se u Francuskoj prema odluci BK moći prenijeti na nedjelju poslije 1. siječnja. Većina čitanja za blagdane Svete obitelji, Materinstva BDM i Isusovo krštenje su nova.

c) Korizma

Posebni izbor tekstova u korizmi povezan je sa značajem korizme kao vremena kada se katekumeni pripremaju na krštenje i kada se pokornici obraćenjem vraćaju Kristu. Zbog toga čitanja govore o osnovnim sakramentalnim temama, o povijesti spasenja, obraćenju i o vazmenom otajstvu.

Osnovne kateheze nalaze se u evandeljima. Prve korizmene nedjelje uzima se evandjelje o Isusovoj kušnji, 2. nedjelje o preobraženju Isusovu. Te dvije nedjelje donose osnovnu pouku za pokornike. To je tzv. »Matejevska korizma«. Od 3-5. korizmene nedjelje imamo »Ivanovsku korizmu« koja pred očima ima katekumene i vjeru zajednice kršćana. U to su se

vrijeme u starini obavljala tri velika »skrutinija« (koja imamo i danas u obredu krštenja za odrasle). U starini se u to vrijeme čitao razgovor Isusov sa Samarijankom (3. nedjelje: tema vode i Duha), ozdravljenje slijepca od rođenja (4. nedjelja: tema svjetla i vjere) i uskrsnuće Lazarevo (5. nedjelja: tema smrti i života). Ta čitanja iz Iv 4, 9 i 11 su obavezna za godinu A, ali mogu se uzeti i drugih godina, osobito u zajednicama u kojima se katekumeni pripremaju na krštenje. Za godinu B mogu se uzeti čitanja i drugi odlomci iz Ivanova evanđelja koji govore o Kristovu putu u slavu do koje dolazi po smrti, a za godinu C iz Luke dvije kateheze o obraćenju i izvještaj o posljednjoj večeri.

Čitanja iz SZ u korizmi svake godine čine katehetsku cjelinu neovisnu od evanđelja. Obrađuju 5 velikih paralelnih etapa povijesti: od prvih početaka (1. nedjelja: A Griješ Adamov, B. Noa, C stari povijesni Credo Izraela) preko Abrahama (2. nedjelja) i Mojsija (3. nedjelja), Jošue, Davida i progonstva (4. nedjelja) te završava navještajem novog saveza kod proroka (5. nedjelja). Poslanice su najčešće povezane s evanđeljima, a katkada i s prvim čitanjem.

d) Sveti tjedan

Nedjelja Muke (sadašnja 2. nedjelja Muke ili Cvjetnica) zadržava svoja dosadašnja čitanja, a dodano je prvo čitanje iz SZ (3. pjesma o Sluzi Jahvinom iz Izaije). Muka se svake godine čita iz drugog sinoptika. Izvještaj o vazmenom janjetu (Izl 12) dolazi u Sveti četvrtak kojega su čitanja poslanice i evanđelja kao dosada. U Sveti petak imamo dva nova čitanja namjesto starih, i to 4. pjesma o Sluzi patniku (Iz 52-53) i jedno čitanje iz poslanice Hebrejima. Uskrsno bdjenje kojega je obred sada pojednostavljen (nakon blagoslova ognja i povorke s uskrsnom svijećom dolazi liturgija riječi, zatim liturgija krštenja, odnosno obnova krsnih obećanja te slijedi odmah euharistijsko slavlje od prikazanja). Ima 7 čitanja iz SZ (dva su obvezna, od kojih se prikaz preko Crvenog mora ima čitati svake godine).

e) Uskrsno vrijeme

Uskrsna nedjelja ima tri nova čitanja, i četvrto po izbor za večernju misu (Učenici u Emausu). Evanđelje Uskrsne nedjelje i 2. i 3. uskrsne nedjelje imaju ukazanja uskrslog Krista. 4. uskrsna nedjelja svake godine ima različiti odlomak iz

10. glave Ivanova evanđelja o »dobrom pastiru«. 5. i 6. uskr-sna nedjelja imaju evanđelje iz Kristova govora nakon Posljednje večere, a 7. čitavu Kristovu velikosvećeničku molitvu.

U to vrijeme kada nam je očitovan novi život i kada započinje vrijeme Crkve, namjesto čitanja iz SZ uzima se prema predaji istočnih liturgija, ambrozijanske i galikanske, čitanje iz Djela apostolskih. Uzeti su najznačajniji kerigmatski Pavlovi i Petrovi govori kao i značajni prizori iz života prve crkvene zajednice. Drugo čitanje je prilagođeno uskrsnom vremenu i uzeto je ili iz 1 Petr (Godina A) ili iz 1 Iv (Godina B) ili iz Otkrivenja (Godina C).

Prije Uzašašća dodaje se čitanje iz poslanice Efežanima i paralelna mjesta evanđelja Matejeva i Lukina. Blagdan Uzašašća prema odluci BK može se prenijeti na slijedeću nedjelju.

Blagdan Duhova ima noćno bdjenje s izborom od 8 čitanja iz SZ. Predstojnik zajednice sam može izabrati što će se čitati. Evanđelje samog blagdana nije više o obećanju Duha Svetoga. Nova poslanica govori o karizmima (1 Kor 12).

2. Nedjelje »preko godine« (per annum)

Nedjelja poslije Duhova na koju se slavi blagdan Presvetog Trojstva ima tri formulara u kojima se spominje uloga svake božanske osobe u životu Crkve. Blagdani Tijelova i Presv. Srca Isusova, ako odrede BK, mogu se prebaciti na slijedeću nedjelju.

Od 2-34, nedjelje »preko godine« imamo neprekinuto čitanje sinoptičkih evanđelja. Prije korizme uzeti su odlomci o počecima Isusova javnog djelovanja. Poslije Duhova donose se usporedbe. Mk 6 se prekida na mjestu umnažanja kruhova te se zamjenjuje s Iv 6 koji se čita u šest navrata. Posljednje su nedjelje usredotočene na eshatološki govor. 34. nedjelje slavi se blagdan općeg Kristova kraljevstva (u biblijskom, a ne u socijalnom smislu kakav je taj blagdan bio prije, ustanovljen od Pija XI). Perikope iz SZ usklađene su prema evanđeljima. Ta povezanost je koji put usiljena budući da se nije našao odgovarajući odlomak u SZ ili se donio koji važan tekst značajan u sebi samome.

U poslanicama se iznose najbitniji i najrazumljiviji odlomci iz apostolskih pisama. Nemaju veze s evanđeljem osim slučajno. Povezanost s evanđeljem očituje se u okviru vazmenog otajstva gdje svi tekstovi nalaze svoje uporište.

ZAKLJUČAK

To su glavne značajke novog lekcionara. Teško je donijeti već sada sud o njima. Tek nakon eksperimentiranja vidjet će se prednosti i nedostaci.

Biskup René Boudon, predsjednik liturgijske komisije francuskoga jezičnog područja, napisao je u uvodnoj bilješki novog lekcionara da on predstavlja važan korak naprijed u slavljenju mise. »Pastiri i laici — kaže on — koji su zauzeti za oživljenje liturgije trebaju omogućiti da prikladnom katehezom njihove zajednice prime sve bogatstvo riječi Božje koja im se naviješta. Potrebno je da dijecezanski liturgijski odbori olakšaju zajednici upotrebu tog lekcionara i da skupe sve korisne primjedbe«. Kao dodatak teksta novog lekcionara koji je dat na pokus u nekim mjestima Francuske donesen je i upitni arak. U njemu se nalaze pitanja: da li su upotrebljavali dva ili tri čitanja, razlog tome i rezultat; kako su se izvodili rezponzorijalni psalmi i aleluja. Koje je probleme izazvalo uvođenje novog lekcionara, itd. »Vaši odgovori — kaže se u popratnoj riječi — pomoći se Nacionalnom liturgijskom centru da bolje odgovori pastoralnim potrebama Francuske kada novi lekcionar bude trajno uveden, a to će biti vrlo vjerojatno u došašću 1969«.

Takav pokus je veoma konkretan i koristan da se počne ozbiljnom liturgijskom obnovom na nacionalnom planu. Šteta što se takovi pokusi ne provode i u drugim zemljama, napose u sjemeništima i bogoslovijama. Tako bi se na nacionalnom planu moglo mnogo pomoći za liturgijsko-pastoralnu obnovu. Nažalost, kod nas se sve kreće dosta polagano i skoro nigdje nema eksperimentiranja. Dosta kasno je naša BK prihvatila na eksperimentiranje lekcionar u radne dane. A samo eksperimentiranje provodi se neplanski, više-manje je prepušteno inicijativi pojedinaca. Ne ide se zajednički naprijed pa se iskustva ne prenose i ne upotpunjuju.

Izdanje cjelovita teksta Biblije i novi nedjeljni lekcionar stavlja sve naše pastoralno svećenstvo pred ozbiljan problem: kako naviještati Riječ Života. Ljudi će razumijeti Bibliju ko-

liko ih na to pripravimo i koliko im svećenici homilijom pomognu da se Riječ »utjelovi« u život kršćana. Uvođenje lekcionara zahtijeva od svećenika i vjernika velik napor prethodnog proučavanja, usvajanja biblijske poruke i biblijskih tema. Plod biblijskog čitanja u nedjelje ne može se odmah očekivati. Ali svakako, riječ je Božja djelotvorna i sposobna da preobrazi našu nutrinu. U tom smislu potiče II Vatikanski sabor: »Iz riječi Pisma crpe zdravu hranu i sveto se osvježuje i služba riječi, to jest pastoralna propovijed, kateheza i svaka kršćanska obuka, u kojoj liturgijska homilija treba da zauzme izuzetno mjesto. Stoga svi klerici, u prvom redu Kristovi svećenici i ostali koji kao đakoni ili katehisti zakonito djeluju u službi riječi, moraju prijanjati uz Pismo neumornim svetim čitanjem i brižljivim proučavanjem, tako da nitko od njih ne postane jalov propovjednik Božije riječi izvana jer je ne sluša iznutra dok mora, posebno u svetoj liturgiji, neizmijerna bogastva riječi Božje dijeliti s vjernicima koji su mu povjereni. Jednako i sve Kristove vjerne, a osobito članove redovničkih družbi, Sveti Sabor jako i sasvim posebno potiče da učestitim čitanjem božanskih Pisama izuče »najuzvišenije znanje — Isusa Krista« (Fil 3, 8). Jer »ne poznavati Pisma to je ne poznavati Krista« (Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi, br. 24. i 25).

BOGOSLUŽJE RIJEČI

II Vatikanski sabor u Uredbi o svetom bogoslužju naglašava važnost obilnijeg i raznovrsnijeg čitanja Biblije. Uredba u br. 35. izričito kaže: »Neka se u predvečeri većih svetkovina, u neke dane kroz tjedne došašća i korizme te o nedjeljama i blagdanima promiče sveta služba Božje riječi, posebno u mjestima gdje nema svećenika«. Susret sa Svetim pismom zajednicu uvijek suočava s pozivom koji joj Gospodin upravlja i koji se želi po Riječi s njom susresti. Dakako, već osobno čitanje Biblije suočava nas s Božjom porukom. Međutim, čitanje u zajednici dobiva još veći značaj jer se riječ »slavi« zajednički i postoji veće raspoloženje da riječ dađe odgovor života.

Stoga bi bilo potrebno da Bogoslužje riječi što više uvodimo (razumije se, u skladu s odredbama svakoga biskupa koji predvodi liturgijsku obnovu u svojoj biskupiji), napose

u korizmi, došašću i u drugim prigodama (priprava za Prvu pričest, priprava na Mladu misu u župi, priprava za velike blagdane, na hodočašćima, zaštitnicima župe i sl.).

Kako organizirati Bogoslužje riječi? Potrebno se držati nekih načela i obdržavati značaj »književnog oblika« bogoslužja riječi.

Kao što misa ima svoj »oblik« i svoju strukturu, tako i bogoslužje riječi ima svoj oblik i svoju strukturu. Zajednica se okuplja da sluša Božju riječ, riječ koja govori o susretu čovjeka i Boga u povijesti spasenja. Ta riječ o prošlim događajima, napose o događajima Isusa Krista kome je sve smjeralo, upravljena je »danas i ovdje« zajednici. Svaka zajednica treba da se u svojim životnim situacijama susretne sa živim Bogom koji joj dolazi ususret po Riječi. Zbog toga slušanje Riječi zahtijeva razmišljanje o njoj, njezino »posadašnjenje« za svakog pojedinca i zajednicu. Zajednica odgovara na tu riječ izrazom svoga prihvaćanja, zahvaljuje Gospodinu na njegovim velikim djelima, priznaje svoju nemoć i grešnost te moli da je Duh obnovi i oživi. Zatim odlazi da riječ živi u svakidašnjici.

Evo kratkog nacrt:

1. Pjesma kojom se zajednica okuplja.
2. Pozdrav zajednici upravlja predstojnik.
3. Molitva (može se uzeti koji formular ili sam sastaviti već prema okolnostima koje su uvjetovale bogoslužje.)
4. Čitanja. Može se uzeti jedno ili više. Dobro je prije svakog čitanja s nekoliko riječi uvesti zajednicu u sam tekst da ga može bolje pratiti. Ako je samo jedno čitanje, onda odmah slijedi homilija. Ukoliko su dva ili više čitanja, tada se može između čitanja pjevati koja pjesma ili psalam koji će održavati stav zajednice prema pročitanoj riječi.
5. Homilija ima zadatak da »posadašnji« Božju riječ za prisutnu zajednicu. To ne bi smio biti »govor« ili »propovijed« nego »utjelovljenje« pročitane riječi u život zajednice. Najbolje je početi od konkretne situacije u kojoj se zajednica nalazi, od njezinih problema, zatim tražiti odgovor u Biblijskom čitanju i uočiti poziv koji Gospodin upravlja za rješavanje konkretnih problema zajednice.